

Ayrılığa ürəyi, gözləri qan ağlayan şair

Həsretin əlindən, ahın əlindən,
Başımı götürüm hayana gedim?
Qalmayıb ümidim, dözüümüm daha
Yer tapa bilmirəm o yana gedim.

Yorulub gözlərim yola baxmaqdan,
Darıxır ürəyim intizardan,
Mənə bir yol verin çıxım cahandan,
Bir özge ələmə, cahana gedim.

Darda bir dünyam var, darda elim var,
Orda ilk beşiyin, son məzarın var,
Mənim bu şəhərdə axı nəyim var?
Açım bu yolları, dünyama gedim.

Mən dağlar oğluyam, elim Laçındı,
İmanım Laçındı, dinim Laçındı,
Havamdı, suyumdu, hər əlacımdı,
Ay Allah, bir yol aç, Laçına gedim.

Laçında doğulub boya, başa çatan şair Bəxtiyar Kavanlı ömrünün 72 baharını yaşayır. Həsretin, ahın, nalənin əlindən bezərək baş götürüb hara getmək istədiyini hələ müəyyən edə bilmir. Sadə sildiyə yazmış olduğu bu şeirdə açın bu yolları, gözü yolda qalan elim var, dağlarım var, Laçınım var! - deyir. Açın bu yolları, Laçına gedim, - deyər haray qoparır...

Altı kitab müəllifi şair Bəxtiyar Kavanlının bəhs etdiyi faciələrin bir adı var - Qarabağ faciəsi!

Yaxşı yadımdadı, mən Laçın rayonunun Ərdəşəvi kənd səkkizillik məktəbində oxuyanda Bəxtiyar müəllim coğrafiya fənnindən dərs deyirdi. Məktəbin həyətinin bir hissəsində hər növ ağaclardan nümunə olaraq bağ salınmışdı. Burada nə vardısı, bütün işləri həvəskar, qoçaq, əməksevər şagirdlərin köməyi ilə görürdü. Ələlxüsus, yanvar, fevral aylarında Bəxtiyar müəllim belə əlinə alıb boş vaxtlarında gününü təbiətin qoynunda keçirirdi. Torpaqla, ağaclarla "əlləşərdi". Baharda, yazda dərsləri məktəbinin həyətinə keçərdi. Zoğal, alça ağacının çiçək açması hamını çox sevindirərdi. 2334 metr dəniz səviyyəsindən yüksəklikdə, keçdiyi dərslərdə şagirdlərə öyrədirdi ki, əhatə olunduğumuz bu ələm zəngindi, ayaq altında qalib əzilən əlaq otlarının da faydalı bir xüsusiyyətləri, xarakteri vardı. Lazımsız bir şey yoxdur. Rayonumuz bir çox faydalı qazıntılarla, təbii sərvətlərlə zəngindir, burada mərmər, pemza, qızıl, uran, civə yataqları mövcuddur. Təbii qətran, koral, demantoit, xrizolit (yaşıl olovın), İpək kəndində olan xromit filiz yatağını ilk dəfə 1939-cu ildə rus səyyahı, akademik A.Y.Betextin tərəfindən kəşf olunmuşdu ki, burada İpək yataqlar vardı.

1970-ci ildə Lenin adına Pedaqoji İnstitutunun coğrafiya fakültəsinə qəbul olundu və tələbələrini əyani olaraq təbiətin qoynunda yay tətillərini keçirmək üçün təşəbbüs qaldırdı. Tələbə ekspedisiya dəstəsi Laçın dağlarına səyahətə gəlmişdi, burada mövcud olan faydalı qazıntıların yataqları, füsunkar təbiətlə yaxından tanış olmuşdu. Bu təşəbbüsə görə Bəxtiyar Bəxtiyarova fakültə rəhbərliyindən təşəkkür elan edilmişdi. O isə, ekskursiyaya gələn tələbə dostlarını Sarıaba dağlarında, soyuq buz bulaqları üstündə quzu kababına qonaq etmişdi.

İnstitutu başa vurandan sonra təyinatla Ərdəşəvi kənd səkkizillik məktəbində yeddi il, daha sonra isə Bülündüz kənd orta məktəbində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdir.

1992-ci ildə Laçın rayonu da erməni qəsbkarları tərəfindən işğal olanda Bülündüz kənd orta məktəbinin müəllimi Bəxtiyar Bəxtiyarov da libasını hərbi forma ilə əvəz elədi. Könüllü soydaşlarımızı başına topladı. O da Qarabağ müharibəsinə qatıldı. Baş leytenant kimi 45 nəfər heyətlə komandir Zaur Rzayevin sərəncamına göndərildi. Onun rəhbərlik etdiyi dəstəyə xüsusi komendantlıq böyük mühafizə tapşırıqları verildi. Laçın Murov dağları arasında olan ərazilərdə xüsusi tapşırıqlar yerinə yetirməyə başladılar. Hoçaz, Mişni, Zerti, Tiğik 1, 2 əməliyyatlarında iştirak etdilər. Kəlbəcərə qədər döyüş yolu keçən baş leytenant Bəxtiyar müəllim dəfələrlə ölüm-dirimlə üzübüz qalmışdı. Düşmənin 2 yük və 1 UAZ avtomasını, xeyli hərbi sursatını müsadirə edib təhvil verməsində, kəşfiyyat xarakterli əməliyyatların həyata keçirilməsində fəal iştirak etmişdi.

Qarabağ müharibəsinin iştirakçısı Bəxtiyar müəllim 40 illik pedaqoji fəaliyyətilə məşğul olsa da, yenə də özünü Azərbaycan əsgəri kimi hiss edir. 72 yaşlı olsa da, əlinə silah alıb Qarabağı, Laçını erməni düşmənlərindən azad olunmasında iştirak etməyə ürəyində təpər, qanında qeyrət vardır...

24 ildir ki, Bəxtiyar müəllim Laçın, Sarıaba dağlarının həsrətilə yaşayır. Qoyub gəldiyi el, obadan öteri bərk darıxır, özünü günahkar hesab edir. Bilirdim ki, onun "Laçın" və "Azərbaycan gəncləri" qəzetində müntəzəm şeirləri çap olunurdu. Onunla söhbət edəndə bərk kövrəldi Bəxtiyar müəllim, ayağa qalxdı, üzünü Qarabağa tərəf, dağlar tərəfə çevirdi. Gözləri də dolmuşdu. Dedi ki, heç olmasa təsəllini bu kitablardan alıram, şeirlər yazıram.

Laçın, Qırxqız, Sarıaba dağlarının Həkəri çayının qarşısında baş əyərək günahkar kimi yalvarır, onu bağışlamasını arzu edir. Layıqlı övlad ola bilmədiyini dilə gətirir...

Onun böyük dinləmə qabiliyyəti var, sözü elə sakit, diqqətlə dinləyir, ilk baxışdan deyərsən ki, onun heç marağı yoxdur. Amma sonra danışmağına matməttəl qalırsan. Onun nə qədər yaddaşı, xırdalıqları var. Bu, incəliklərinə qədər, dərinliklərinə qədər belədir.

**Bağışla, a dağlar, yaylaqlar məni,
Sizi yad əlindən ala bilmədim,**

**Qınayın a dağlar, qınayın məni,
Mən sizlərə layiq ola bilmədim.**

**Bağışla a dağlar, bulaqlar məni,
Ay şanlı, şöhrətli, ulu məkanım,
Məndən oğul olmaz, bağışla, sizə,
Övladlıq borcundan çıxma bilmədim.**

**Bağışla, a dağlar, bağışla məni,
Nahaqmış özümü öydüm sizlərə,
Xəcalət olmuşam, günahkaram mən,
Gəlib günahımı yuya bilmədim.**

**Bağışla, Qırxqızım, Həkərim məni,
Babanın, atanın məzarı məni.
Bağışla, ay elim, ay kəndim məni,
Mən ölüb sizinlə qala bilmədim.**

Qarabağa tərəf üz çevirib baxmağa xəcalət çəkirəm, - deyir. Özünə hələ də yer tapa bilmədiyini dilə gətirir. Həsretin əlindən, qəmin əlindən başını götürüb hara gedəcəyini müəyyən edə bilmir.

**Gözüm yox dünyanın var-dövlətində,
İstəmirəm şanın, səxavətin də,
Tək bircə istəyim qalib qəlbimdə,
Qaytarın Laçına, dağlara məni.**

**Çoxdandı içmirəm bulaq suyundan,
Çoxdandı dərmirəm bənövşəsindən,
Çoxdandı çəkirəm intizarını,
Qaytarın Laçına, dağlara məni.**

**Bəxtəvər günlərim qalib o yerdə,
Səadətim, mehrim qalib o yerdə,
Canım qalib, qəlbim qalib o yerdə,
Qaytarın Laçına, dağlara məni.**

**Orda zirvə idim, burda təpəyəm,
Orda zildə idim, burda bəndəyəm,
Dərdindən ölürəm, can üstündəyəm,
Qaytarın Laçına, dağlara məni.**

**Həyatın ləzzəti, dadı var orda,
Dünyanın cəlalı, cahı var orda,
Gözəldi yaşamaq, ölmək də orda,
Qaytarın Laçına, dağlara məni.**

Dünyanın var-dövlətində gözü olmayan şair Özü-nü həmişə vüqarlı tutduğu anları, zirvədə olduğu günləri yadına salır, hiss edir ki, yaş öz işini görür, ayrılıqdan sanki ömür istəyir... dağlara, Laçına qaytarın məni - deyir...

**Başımı qaldırıb baxa bilmirəm,
Baxanda dağlardan gözüm utanır,
Dəyişir əhvalım, pisləşir halım,
Xəcalət oluram, üzüm utanır.**

**Ürəyim sızlayır, baxanda ora,
Bilmirəm nə deyim, mən o dağlara,
Söz tapa bilmirəm, təskinlik ola,
Susur dil-dodağım, sözüüm utanır.**

(ardı 4-cü səhifədə)

**Çoxdandı qoynuna gedə bilmirəm,
Sərin yaylağında gəzə bilmirəm,
Gör neçə illərdi gülün dərmirəm,
Yadıma düşdükcə könlüm utanır.**

Şair Bəxtiyar Kavanlının demək olar ki, şeirlərinin dilimizin zərifliyinə, incəliyinə heç bir misrasında xələl gətirməsi hiss olunmur. Bütövlükdə yaşadığı hissələri açıq-aydın ifadə edə bilir.

Şair Bəxtiyar Kavanlı öz şeirlərində təbiətin tərənnümünə geniş yer vermişdir. O "gözlərin ləzzətini sonalar, zirvənin ləzzətini qartallar daha yaxşı bilir" - deyir. Hər kəsin sevdiyi şirin yeri, oylağı özü üçün doğmadı. Bəxtiyar yad diyarda zərdən libas geysə də, var-dövlət başından aşsa da, öz el-obasında, yurtda ömrünün bu şirin çağında, sərbəst, xoşbəxt yaşamaq tərzini hər şeydən üstün hesab edir.

Və özünün "Deryadan bir damla" kitabında müəllif şifahi xalq yaradıcılığını xəzinə hesab edir. Laçın rayonunun el-obalarının müdrik ağsaqqalların, qoca nənələrin yaddaş buxcasından toplanan inanclar, sınaqmalar, aqillərin dediklərindən, atalar sözlərindən, zərb məsələlərindən, el deyimlərindən, lətifələrdən, dodaqqaçdıdan, gülməcələrdən, bayatılardan, rəvayətlərdən, əfsanələrdən, tapmacalardan, nağıl və hekayələrdən, sevləmələrdən, el sənətkarlarından, şairlərdən, aşığılardan, maraqlı əhvalatlardan, etnoqrafiyalardan, eşitdiklərindən, düşündüklərindən toplusunda yığılan bu folklor nümunələri xalqımızın yaddaşından olan deryadan bir damla götürmək istəmişdi. Bayatı ustası, el sənətkarı Sarı Aşıq yaradıcılığından bəhrələnən şair Bəxtiyar Kavanlı bayatılara geniş yer vermişdir. Yazdığı üç yüzə qədər "Laçın bayatıları" xüsusi bölmədə toplanmışdır.

**Mən aşıq saçın kimi,
Dağında qışın qarı,
Saç olmaz saçın kimi,
Bağında min bir barı,**

Ayrılığa ürəyi, gözləri qan ağlayan şair

**Aranı-dağı cənnət,
Behiştəndə gözəldi,
El olmaz Laçın kimi.
Laçının hər oymağı.**

**Mən aşıq bağlarında,
Aşıq ilə vermişik,
Bağçasında, bağında,
İli ilə vermişik,**

**Duman olam, sürünəm,
24 il Laçınsız,
Laçın dağlarında.
Ömrü yelə vermişik.**

"Payız çiçəkləri" kitabı oxucularla ikinci görüşündə Bəxtiyar Kavanlının yaradıcılığında ki şeirlərin sənətkarlıq qüdrətinin nəyə hesablandığını ifadə edir. Bu baxımdan, onun kitabına daxil edilən şeirləri qələbin qaynaqlarından süzülüb gəlməklə özündə böyük bir mətləblər ehtiva edir.

"Laçınlı günlərim" şeirlər kitabında yeryurdlara həsr olunan məhəbbət şeirləri, müxtəlif məzmunlu şeirlərə, bayatılara geniş yer vermişdir.

"Məni soruşan olsa" şeirlər kitabında yurd haraylı el şairi Bəxtiyar Kavanlının ürəyini ağrıdan

**Gəlin yada salaq, söhbət eləyək,
Doğma diyarımız yaddan çıxmasın,
Həvəsle söz açaq, xeyirdə, şərdə,
Dağımız-bağımız yaddan çıxmasın.**

Bu aqlar, bu fəryadlar mənim didərginlik həyatının min bir parçasıdır. Doğma yurdu-muzdan ayrı düşəndən beri mən "Yanıq Kərəmi" saz havasından nəfəs alıram.

**Kavanlının bir sevgisin puç etdin,
Min əzabın, əziyyətini heç etdin,
Bəxtəverli günlərini yas etdin,
Ağlayıram, hələ gülə bilmirəm**

- deyir.

"Yaddaşlarda yaşayan incilər" kitabında müəllif yenidən sifahi xalq ədəbiyyatının nümunələri, adət-ənənəsi, məişəti, tarixi, həyat tərzini, müxtəlif folklor nümunələri, bir sözlə, keçmiş yaşatmağa çalışmışdır. Kitabda rəvayətlər, əfsanələr, xalq təbabəti, rənglər, gözəlliklər, sağlamlıqlar, hətta qiymətli daşlar və onlara inanclar haqqında, eləcə də Laçın rayonu, kəndlərdə mövcud olan faydalı qazıntıları, görkəmli şəxsiyyətlər haqqında maraqlı hadisələr toplanmışdır.

Şairin Vətən mövzusunda daha çox müraciət etməsi bu emosiyaların həddindən artıq aşırılmaqları ilə bağlamaqlar olar. Onun ilhamını təkcə sətirlərə tabe etməyəcək səthi fikirlərdən uzaq olmuşdur. Bu yaradıcılıq assosiativ ovqatlı düşüncələrin məhsuludu və eyni zamanda poetik və zərif duyğularla zəngindir.

Bəxtiyar Kavanlının yazmış olduğu kitabların ersəyə gəlməsində tanınmış, görkəmli ədəbiyyatçılardan - professor, filologiya elmləri doktoru Məhərrəm Qasımlının; şair, publisist, Məmməd Elli Təhməzlinin; Azərbaycan Respublikasının təhsil əlaçısı Hidayət Musabəylinin, Şəmsi Vefadarın, Ənvər Əhmədin; şair Rəfael Laçınlının; yazıçı-publisist Qorxmaz Abdullanın böyük əməyi olmuşdur. Onun kitablarında bəhs olunan nümunələr təhlil olunmuş, öz ürək sözlərini, məsləhətləri iftixar hissi ilə qeyd etmişlər.

Şair Bəxtiyar Kavanlı xoşbəxt bir ailəyə başçılıq edir. İki oğlu, iki qızı və səkkiz nəvəsi vardır. Hələ oxucularla çox görüşü olacaq Bəxtiyar müəlliminin.

Nəmət BƏXTİYAR
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü